

Fond za humanitarno pravo

HlcIndexOut:35-F120120
Beograd, 03.03.2016.

Izveštaj o aktivnostima i rezultatima FHP-a u 2015. godini

Misija

Fond za humanitarno pravo (FHP) pomaže post-jugoslovenskim društvima u uspostavljanju vladavine prava i prihvatanju nasleđa masovnog kršenja ljudskih prava radi utvrđivanja krivične odgovornosti počinitelaca, zadovoljenja pravde za žrtve i onemogućavanja ponavljanja zločina.

Fond za humanitarno pravo

Uvod

U 2015. godini zabeleženi su brojni društveno-politički događaji koji su ukazali na slab domašaj tranzicione pravde u srpskom društvu. Godina je obeležena procesom evropskih integracija Srbije i istupima predsednika Vlade Srbije o potrebi regionalnog pomirenja, uz istovremeno odsustvo napora za značajnije unapređenje institucionalnog okvira za mehanizme tranzicione pravde, kao i uz istupe drugih predstavnika institucija koji su direktno opstruirali postupke za ratne zločine i širi proces suočavanja sa prošlošću.

Tokom 2015. godine, Vlada Srbije se pripremala za otvaranje pregovora sa Evropskom unijom o pregovaračkim poglavljima 23 i 24. U Akcionom planu za Poglavlje 23, koje se tiče pravosuđa i ljudskih prava, Ministarstvo pravde je unelo značajan broj aktivnosti za unapređenje procesuiranja ratnih zločina, zasnovanih na preporukama koje je dostavio Fond za humanitarno pravo (FHP).¹ Sa druge strane, Ministarstvo pravde je odbilo sve preporuke FHP-a koje su se ticale unapređenja statusa i prava žrtava u Srbiji.

Suđenja za ratne zločine su i dalje jedini primenjeni mehanizam tranzicione pravde u Srbiji. Međutim, rad institucija nadležnih za procesuiranje počilaca ratnih zločina odlikuje se brojnim sistemskim nedostacima. Ključni problemi tiču se rada Tužilaštva za ratne zločine (TRZ), odnosno odsustva slučajeva protiv srednje i visoko rangiranih počilaca, malog broja predmeta, odsustva kompleksnijih predmeta, itd. Tokom 2015. godine, TRZ je podiglo samo dve nove optužnice (Štrpci i Srebrenica), ali ni one još uvek nisu potvrđene od strane suda.²

Dva događaja pred kraj 2015. godine ukazala su i na izvesnost još većeg slabljenja efikasnosti procesuiranja ratnih zločina u narednom periodu, kao i na mogućnost većeg političkog uticaja na institucije. Postupak izbora novog tužioca za ratne zločine, zbog isteka mandata Vladimiru Vukčeviću, pokazao je da su nadležne institucije bile vođene dominantno političkim kriterijumima a ne kriterijumima stručnosti, profesionalnog integriteta i iskustva kandidata u materiji ratnih zločina.³ Istovremeno sa postupkom izbora novog tužioca Ministarstvo pravde objavilo je Nacrt strategije za procesuiranje ratnih zločina koji, i pored nekoliko veoma dobrih elemenata, sadrži rešenja koja ne garantuju povećanje efikasnosti već će izvesno dovesti do većeg uticaja izvršne vlasti na procesuiranje ratnih zločina.⁴

Objavljivanje Dosijea „Rudnica“ od strane FHP-a u januaru 2015. godine ponovo je aktuelizovalo pitanje odgovornosti pojedinaca koji danas zauzimaju visoke funkcije u institucijama. U dosijeu su predstavljeni

¹ Zbirni komentari organizacija civilnog društva na akcioni plan za Poglavlje 23, Pregovaračka grupa za Poglavlje 23, Ministarstvo pravde Republike Srbije, 2015, dostupno na: <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/8851/treci-nacrt-akcionog-plana-za-poglavlje-23-nakon-okoncanog-konsultativnog-procesa.php>, pristupljeno 2.03.2016.

² Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2014. i 2015, Fond za humanitarno pravo, Beograd, mart 2016.

³ Isto.

⁴ Saopštenje FHP: „Nacrt Strategije ne čini izvesnim efikasniji progon počilaca ratnih zločina“, 4.01.2016, pristupljeno 2.03.2016: <http://www.hlc-rdc.org/?p=30969>.

Fond za humanitarno pravo

dokazi o zločinima nad albanskim civilima na Kosovu čija su tela pronađena u masovnoj grobnici Rudnica na jugu Srbije 2014. godine, a koji upućuju na ozbiljnu sumnju u odgovornost pripadnika 37. motorizovane brigade kojom je komandovao sadašnji načelnik Generalštaba Vojske Srbije, general Ljubiša Diković. Najviši predstavnici vlasti su, uz teške optužbe na račun FHP-a, stali u odbranu generala Dikovića.⁵ U njihovim javnim istupima nije bilo reči o nesumnjivim zločinima nad kosovskim Albancima i potrebi utvrđivanja odgovornosti za masovne zločine. Najdalje u odbrani lika i dela kompromitovanog generala otišao je predsednik Srbije Tomislav Nikolić koji je odlikovao Ljubišu Dikovića, a potom javno zapretio tužiocu za ratne zločine, nakon njegove izjave da TRZ radi na proveri Dosijea „Rudnica“, da „pazi šta kopa po Srbiji“.⁶ Sa druge strane, podršku FHP-u i zahtevima da se navodi Dosijea „Rudnica“ profesionalno istraže iskazao je deo civilnog društva i domaće javnosti, kao i nekoliko međunarodnih zvaničnika, među kojima i ambasador SAD za pitanja ratnih zločina Stiven Rap.⁷

Sudski postupak koji je general Diković pokrenuo protiv osnivačice FHP-a Nataše Kandić i FHP-a, nastavljen je tokom 2015. godine.⁸ Sudija koja je vodila postupak je, protivno zakonu i dotadašnjoj praksi, uskratila mogućnost novinarima da prate suđenje na ročištu na kojem je Nataša Kandić trebala da postavlja pitanja. Sudija je i pre zaključenja rasprave odbila dokazne predloge Nataše Kandić i FHP-a.

Odnos prema sudski utvrđenim činjenicama o masovnim zločinima na Kosovu i odsustvo elementarnog pijeteta prema žrtvama tih zločina, predstavnici vlasti u Srbiji ponovo su demonstrirali krajem godine, kroz organizovanje državnog dočeka vojnom generalu Vladimiru Lazareviću, osuđenom od strane Haškog tribunala za zločine na Kosovu. U visokoj državnoj delegaciji koja je dočekala generala nakon izdržavanja kazne, bila su trojica ministara, među kojima i ministar pravde Nikola Selaković. On je tom prilikom izjavio da će general Lazarević „biti uzor budućim generacijama“.⁹

Vlada Srbije je i tokom 2015. godine ignorisala međunarodne obaveze u pogledu zaštite prava žrtava kršenja ljudskih prava tokom 1990-ih. Nacrt zakona o pravima žrtava rata nije povučen iz procedure, uprkos primedbama civilnog društva i pojedinih udruženja žrtava. Naprotiv, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, socijalna i boračka pitanja nastavilo je proceduru za usvajanje ovog zakona, koji ogromnu većinu civilnih žrtava rata koje žive u Srbiji ostavlja bez formalnog priznanja i podrške institucija.

⁵ B92, Vučić: Vodi se kampanja protiv Vojske Srbije, 29.01.2015, pristupljeno 22.02.2016:

<http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:531401-Dikovicu-ponovo-podmecu-zlocine>.

⁶ B92, Nikolić odlikovao Dikovića, 7.02.2015, pristupljeno 2.03.2015:

http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=02&dd=07&nav_id=955593; Blic, Nikolić: Vukčević da razmisli šta to kopa po Srbiji kada istražuje generala Dikovića, 14.02.2015, pristupljeno 2.03.2016: <http://www.blic.rs/vesti/politika/nikolic-vukcevic-da-razmisli-sta-to-kopa-po-srbiji-kada-istrazuje-general-a-dikovica/yx5fd78>.

⁷ Blic, Rap: Nužno je istražiti slučaj u kome se pominje Diković, 19.02.2015, pristupljeno 2.03.2016:

<http://www.blic.rs/vesti/politika/rap-nuzno-je-istraziti-slucaj-u-kome-se-pominje-dikovic/se68f6z>.

⁸ Ljubiša Diković je podneo tužbu za naknadu štete 2014. godine protiv Nataše Kandić i FHP-a nakon što je FHP 2012. godine objavio Dosije „Ljubiša Diković“, tvrdeći da su mu navodi iz tog dosijea naneli duševnu bol, i da on nema nikakve veze sa počinjenim zločinima.

⁹ Južne vesti, Lazarevića dopratio i u Nišu dočekao i državni vrh, 3.12.2015, pristupljeno 2.03.2016:

<http://www.juznevesti.com/Drushtvo/Lazarevica-dopratio-i-u-Nisu-docekao-i-drzavni-vrh.sr.html>.

Fond za humanitarno pravo

Na regionalnom nivou, 2015. godina pokazala je da su različite interpretacije događaja iz 1990-ih i dalje najveća prepreka pomirenju među etničkim zajednicama. Tokom godine, obeležene su dve značajne godišnjice – 20 godina od genocida u Srebrenici i 20 godina od operacije „Oluja“. Odnos Srbije prema obeležavanju genocida u Srebrenici pokazao je i vidljivu nedorečenost i kontradiktornost zvanične politike Srbije prema ovom zločinu. Naime, na dan komemoracije genocida u Srebrenici, premijer Vučić je lično odao poštu žrtvama genocida u Potočarima. U svojim javnim istupima pre i posle odlaska u Potočare (prilikom koga se desio i incident kada ga je nekolicina prisutnih napala), istakao je važnost solidarnosti sa žrtvama ovog zločina, a obećao je i materijalnu pomoć Srebrenici. Nekoliko dana pre odlaska u Potočare, premijer Vučić je iskazao i javnu podršku osnivanju REKOM-a.¹⁰

Period neposredno pre obeležavanja godišnjice Srebrenice obeležen je pokušajem usvajanja Rezolucije o osudi genocida u Srebrenici i drugih zločina počinjenih tokom rata u bivšoj Jugoslaviji u Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija. Srbija je uz veliku diplomatsku podršku Ruske federacije uspjela da spreči donošenje ove rezolucije, sa ključnim argumentom da ne priznaje pravnu kvalifikaciju genocida u Srebrenici.¹¹ Ovaj postupak je izazvao ogorčenje kod bošnjačke zajednice u BiH, i produbio sumnju u iskrenost simboličkih gestova premijera Srbije.

U navedenom društveno-političkom kontekstu, FHP je nastavio svoj rad na zagovaranju ostvarivanja prava žrtava teških zločina počinjenih tokom 1990-ih na pravdu i istinu, kao i na reformi institucija koje bi garantovale da se zločini pamte i nikada ne ponove.

I Dokumentovanje

U toku 2015. godine, FHP je nastavio sa radom na prikupljanju podataka o ljudskim gubicima i mogućim počiniteljima ratnih zločina tokom oružanih sukoba na prostoru bivše Jugoslavije.

1. Ljudski gubici tokom oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji¹²

FHP je tokom 2015. godine prikupljao podatke o ubijenim, stradalim i prisilno nestalim osobama u oružanim sukobima na Kosovu, u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini (BiH), a takođe je pripremao i naredne tomove *Kosovske knjige pamćenja* (KKP).

¹⁰ Blic, Vučić: Podržaćemo osnivanje REKOM-a, 6.07.2015, pristupljeno 2.03.2015: <http://www.blic.rs/vesti/politika/vucic-podrzacemo-osnivanje-rekom-a/crlm2ty>.

¹¹ Slobodna Evropa, Ruski veto blokirao rezoluciju o Srebrenici-oštre reakcije iz SAD i Britanije, 08.07.2015, pristupljeno 23.02.2016: <http://www.slobodnaevropa.org/content/rezolucija-o-srebrenici-nije-prosla-rusija-ulozila-veto/27116786.html>.

¹² Podaci za ovaj deo Izveštaja o aktivnostima FHP-a za period januar–decembar 2015. godine preuzeti su iz Izveštaja o realizaciji projekta *Kosovska knjiga pamćenja* u 2015. i Ljudski gubici Srbije i Crne Gore u ratovima u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH, dostavljenim u februaru 2016.

Fond za humanitarno pravo

1.1. Popis ubijenih, stradalih i nestalih na Kosovu u periodu od 1998. do 2000. godine¹³

FHP i FHP Kosovo su zajednički radili na utvrđivanju poimeničnog registra ubijenih, stradalih i nestalih osoba u periodu od 1998. do 2000. godine. Na osnovu 668 izjava iz Srbije i sa Kosova, prikupljeni su dodatni podaci o 1.071 ratnih žrtava i 177 potencijalnih žrtava. Proverom statusa 177 potencijalnih ratnih žrtava, utvrđeno je da su 19 stvarne žrtve, 140 nisu ratne žrtve, dok za 18 osoba nije potvrđen status i u ovim slučajevima će biti nastavljeno istraživanje.

Osim 668 izjava svedoka i članova porodica o ratnim i potencijalnim žrtvama, tokom 2015. godine prikupljeno je i u Bazu podataka uneto još 7.137 dokumenata, među kojima 2.607 potvrda o smrti, 2.240 fotografija žrtava, 754 medijskih priloga na albanskom jeziku i 754 rezimea priloga na srpskom jeziku.

1.1.2. Kosovska knjiga pamćenja

Tokom izveštajnog perioda, u okviru rada na pripremi narednih tomova KKP, timovi FHP-a i FHP-a Kosovo su radili na pisanju novih nacrtu narativa, izmeni postojećih narativa u skladu sa podacima iz novih dokumenata i uređivanju finalnih verzija narativa za ratne žrtve iz devet opština: Dečane/Dečan, Đakovica/Gjakove, Kosovo Polje/Fushë Kosovë, Gnjilane/Gjilan, Glogovac/Glllogoc, Klina/Klinë, Istok/Istog, Mališevo/Malishevë i Mitrovica/Mitrovicë. Tokom 2015. godine, finalno je uređeno 1.019 narativa o ratnim žrtvama iz pomenutih opština.

1.1.3. Evaluacija Baze podataka o ljudskim gubicima na Kosovu¹⁴

Rezultati evaluacije Baze podataka o ljudskim gubicima na Kosovu, koju je obavio tim međunarodnih stručnjaka u ovoj oblasti¹⁵, predstavljeni su na konferencijama za medije u Beogradu i Prištini/Prishtinë početkom februara 2015. godine. Baza podataka o ljudskim gubicima na Kosovu ocenjena je kao najpotpunija baza podataka o žrtvama rata na Kosovu, koja prema ocenama stručnjaka predstavlja „osnovu za buduće akademske i naučne analize, istorijsko pamćenje i sećanje i priznanje sećanja na one koji su ubijeni, kao i za uspostavljanje mehanizama tranzicione pravde i odgovornosti“.

¹³ Do kraja 2015. godine, FHP i FHP Kosovo su utvrdili da je u vezi sa ratom na Kosovu, 13.554 osobe izgubilo život ili nestalo u periodu od 1. januara 1999. do 31. decembra 2000. godine. Od tog broja, 10.825 su Albanci, 2.199 su Srbi i 530 su Romi i/ili pripadnici drugih etničkih grupa.

¹⁴ Integralna verzija izveštaja o evaluaciji Baze podataka dostupna je na www.hlc-rdc.org i www.kosovomemorybook.org.

¹⁵ Dr Patrick Ball, ekspert za statističke analize baza podataka o ratnim zločinima i kršenjima ljudskih prava, prof. Michael Spagat, ekspert za snimanje i kreiranje baza podataka o gubicima u oružanim sukobima i dr Jule Krüger, konsultantkinja za analizu baza podataka o oružanim sukobima.

Fond za humanitarno pravo

1.2. Popis ljudskih gubitaka Srbije i Crne Gore tokom sukoba u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH (1991-1995.)¹⁶

Tokom 2015. godine, FHP-ovo istraživanje je bilo usmereno na prikupljanje podataka o okolnostima smrti/nestanka ratnih žrtava – državljana Srbije i Crne Gore u Hrvatskoj, i to u opštinama Vukovar, Varaždin, Vinkovci, Osijek, Gospić i Nova Gradiška. U izveštajnom periodu, istraživači su proverom statusa 279 žrtava sa državljanstvom SFRJ ili bez državljanstva, ustanovili da su među njima 178 ratne žrtve - državljani Hrvatske, BiH, Slovenije ili Makedonije, 28 su ratne žrtve - državljani Srbije ili Crne Gore, 58 nisu ratne žrtve i za 15 žrtava nije utvrđeno ni državljanstvo, niti da li su ratne žrtve. Pored toga, pregledano je 443 izveštaja o ratnim žrtvama i provera statusa potencijalnih žrtava, kao i 52 izveštaja o obradi podataka o žrtvama. Pored izjava žrtava, istraživači FHP-a su prikupili i dodatnih 1.376 dokumenata.

2. Baza podataka

Tokom perioda izveštavanja, u Bazu podataka FHP-a i FHP-a Kosovo uneto je ukupno 10.964 dokumenata, od čega 1.059 izjava svedoka i žrtava, 591 dokazni predmet iz Baze MKSJ, 3.086 potvrda i izvoda iz državnih i međunarodnih institucija, 2.560 fotografija žrtava, 714 medijskih priloga, 550 fotografija spomenika, kao i 2.404 drugih dokumenata o povredama ljudskih prava tokom 1990-ih godina.

Do kraja 2015. godine, u Bazi podataka je pohranjeno preko 110.000 dokumenata, od čega preko 20.000 izjava žrtava i svedoka zločina i drugih događaja vezanih za oružane sukobe u bivšoj Jugoslaviji.

3. Arhiva FHP¹⁷

U periodu od januara do juna 2015. godine, u Arhivu FHP je pohranjeno 2.447 štampanih dokumenata, od čega su arhivirana 442 dokumenta u vezi sa projektom „Ljudski gubici“ i Fondom Nataše Kandić. Pored toga, arhivirano je 2.005 dokumenata koji pripadaju kancelarijskoj dokumentaciji. Katalogizovano je 47 dana suđenja za ratne zločine pred MKSJ u predmetu *Radoslav Brđanin* i kompletna kancelarijska dokumentacija (2.005 dokumenata i 30 DVD-a).

Arhiv FHP trenutno sadrži ukupno 119,1 metar štampane dokumentacije. U istom periodu, digitalizovano je 400 dokumenata na preko 1.398 strana, razvrstanih u pet arhivskih fondova.

¹⁶ Podaci o ratnim žrtvama temelje se na analizi 12.516 dokumenata, među kojima su: 2.610 izjava svedoka ili članova porodica žrtava, 1.807 medijskih priloga, 1.801 fotografija, 1.264 potvrda, uverenja i dopisa vojnih organa i institucija, 204 sudska dokumenta, kao i drugih dokumenata koji govore o konkretnim žrtvama. Na osnovu ovih dokumenata, FHP je prikupio podatke o 1.109 osoba koje su izgubile život na teritoriji Hrvatske, 722 osobe koje su izgubile život na teritoriji BiH, kao i 26 na teritoriji Slovenije. Van ratnog područja, život je izgubilo 127 vojnika i pripadnika policije, i to 107 na području Srbije i 20 u Crnoj Gori, dok za 96 vojnika još nije utvrđeno da li su poginuli u oružanim sukobima u Hrvatskoj ili u BiH.

¹⁷ Sadržaj Arhive FHP i njeni arhivski fondovi dostupni su na www.hlc-rdc.org.

Fond za humanitarno pravo

Tokom 2015. godine, FHP je nastavio sa prenosom audio-vizuelnih zapisa suđenja održanih pred MKSJ u svoju Arhivu. U ovom periodu, tim FHP-a je snimio 338 dana suđenja i preneo u Arhivu 263 snimljenih dana suđenja iz 23 predmeta. Pored toga, nastavljen je rad na prezervaciji arhive suđenja pred MKSJ te je, u izveštajnom periodu, na server preneto 1.240 dana suđenja na 3.786 DVD-a.

4. Dosije ratnih zločina

Tokom 2015. godine, tim FHP-a je radio na pet dosijea koji se odnose na nekažnjene zločine počinjene tokom rata na Kosovu i u BiH. U 2015. objavljena su dva dosijea: „Rudnica“ i „Operacija Reka“.

Tokom istraživanja, tim FHP-a je analizirao više od 1.700 dokumenata iz baze MKSJ-a i FHP-a. Pored toga, FHP je poslao 186 zahteva za informacije od javnog značaja Ministarstvu unutrašnjih poslova (MUP) i Ministarstvu odbrane (MO), kao i drugim organima Republike Srbije (sudovima, bolnicama, Komisiji za nestala lica, itd). Zbog odbijanja MUP-a da dostavi traženu dokumentaciju, FHP je uložio 26 žalbi Povereniku za informacije od javnog značaja.

U junu 2015. godine FHP je podneo prekršajnu prijavu protiv Bratislava Gašića, ministra odbrane Republike Srbije, jer je doneo Odluku o zaštiti arhivske građe, kojom je dokumente koji se odnose na delovanje 37. motorizovane brigade Vojske Jugoslavije (čiji je komandant u vreme oružanog sukoba na Kosovu bio sadašnji načelnik Generalštaba Vojske Srbije Ljubiša Diković) proglasio državnim tajnom. Odlukom ministra svi ovi dokumenti će ostati van uvida javnosti u periodu od 30 godina od dana nastanka. Pored toga, FHP je u septembru 2015. godine podneo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka Prekršajnom sudu u Beogradu koji je odbačen u novembru¹⁸, na šta je FHP uputio žalbu Prekršajnom apelacionom sudu u decembru 2015. godine.

Predstavljanje dosijea „Rudnica“¹⁹ i „Operacija Reka“²⁰

U januaru 2015. godine, FHP je na konferenciji za novinare objavio Dosije „Rudnica“. U tom dosijeu su predstavljeni dokazi o četiri zločina pripadnika Vojske Jugoslavije (VJ) i MUP-a Srbije, počinjena 1999. godine na Kosovu, u kojima su ubijeni civili – kosovski Albanci čija su tela ekshumirana iz masovne grobnice u mestu Rudnica, nedaleko od granice sa Kosovom 2014. godine. Prema nalazima dosijea, ključnu ulogu u vojno-polijskim akcijama u kojima su počinjeni pomenuti zločini, kao i u postupku asanacije bojišta, imala je 37. motorizovana brigada Vojske Jugoslavije kojom je komandovao sadašnji načelnik Generalštaba Ljubiša Diković.

U dosijeu „Operacija Reka“, koji je predstavljen javnosti u oktobru 2015. godine, rekonstruisana je zajednička akcija VJ i MUP-a Republike Srbije koja je sprovedena 27. i 28. aprila 1999. godine u selima

¹⁸ Rešenje Prekršajnog suda u Beogradu Pr br. 25859/15 od 30. novembra 2015. godine.

¹⁹ Dosije „Rudnica“ dostupan je na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=28016>.

²⁰ Dosije „Operacija Reka“ dostupan je na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=30521>.

Fond za humanitarno pravo

zapadno od grada Đakovice, u kojima je ubijeno najmanje 350 kosovskih Albanaca. U ovom dosijeu, predstavljeni su dokazi o ulozi Momira Stojanovića, sadašnjeg poslanika u Narodnoj skupštini Republike Srbije i predsednika skupštinskog Odbora za kontrolu službi bezbednosti, u operaciji *Reka*.

5. Zona (ne)odgovornosti

U izveštajnom periodu, sajt *Zone (ne)odgovornosti* je dopunjen sa četiri zločina koje su srpske snage izvršile u selima Dobroš, Ramoc, Meja i Korenica, u kojima je ubijeno najmanje 350 albanskih civila. Sa ovim zločinima je povezano 13 novih dokumenata koji su kao dokazi izvedeni pred MKSJ u tri predmeta (*Šainović i dr., Vlastimir Đorđević i Slobodan Milošević*). Takođe, na sajt su postavljeni i podaci o 39 novih potencijalnih počinilaca zločina koji su izvršeni u operaciji „Reka“.

Zona trenutno sadrži informacije o 27 zločina koje su počinile srpske snage nad albanskim civilima na Kosovu, kao i podatke o 89 osumnjičenih počinilaca i 95 dokaza u vidu autentičnih vojnih i policijskih dokumenata. Tokom 2015. godine uočen je značajan rast posećenosti ovog sajta. Naime, u odnosu na 2014. godinu posećenost je porasla za 330 procenata.

II Pravda i reforma institucija

FHP je i tokom 2015. godine bio posvećen pružanju pravne pomoći žrtvama ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava i zagovaranju uspostavljanja pravde za počinjene zločine. Pravni tim FHP-a je zastupao žrtve u suđenjima za ratne zločine i postupcima za ostvarivanje prava na reparacije. Podneo je i dve krivične prijave protiv osumnjičenih za ratne zločine. Pored toga, FHP je nastavio sa praćenjem i analiziranjem suđenja za ratne zločine pred sudovima u Srbiji. Takođe je predstavio Model strategije za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji u periodu 2015-2025, a pripremio je i tri alternativna izveštaja o poštovanju ljudskih prava u vezi sa sukobima tokom 1990-ih, nakon čega ih je uputio relevantnim međunarodnim telima.

1. Podrška izradi Strategije procesuiranja ratnih zločina u periodu 2015-2025.

Tokom izveštajnog perioda, FHP je izradio i predstavio Model strategije za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji u periodu 2015-2025. (Model strategije). Model strategije je izrađen na osnovu nalaza Analize procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004-2013. godine i konsultacija sa relevantnim akterima procesuiranja ratnih zločina u Srbiji sprovedenih krajem 2014. godine. FHP je u Modelu strategije predložio usvajanje brojnih mera za unapređenje suđenja za ratne zločine i prevazilaženje niza problema u ovom domenu, kako bi u narednih deset godina specijalizovane institucije za progon

Fond za humanitarno pravo

počinilaca ratnih zločina procesuirale većinu predmeta ratnih zločina. Model strategije predstavljen je javnosti na konferenciji održanoj u aprilu 2015. godine²¹ i dostavljen Ministarstvu pravde.

Radna grupa za izradu državne strategije za procesuiranje ratnih zločina zvanično je uzela u razmatranje Model strategije FHP-a. Nacrt Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina za period od 2016. do 2020. godine²², koji je objavljen u novembru 2015. godine, u velikoj meri se oslanja na Model strategije²³ koji je FHP predložio u aprilu 2015. godine, a u samom dokumentu je navedeno da su Model i Analiza procesuiranja ratnih zločina²⁴, koje je pripremio FHP, konsultovani u procesu izrade Nacrta Nacionalne strategije.

Primedbe na Nacrt Nacionalne strategije procesuiranja ratnih zločina u Srbiji

Nakon što je Ministarstvo pravde Republike Srbije objavilo Nacrt Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji i otvorilo javnu raspravu, FHP je analizirao predloženi tekst i formulisao brojne primedbe u cilju njegovog poboljšanja. Primedbe i komentari su poslani Ministarstvu pravde.²⁵

2. Zastupanje žrtava u suđenjima za ratne zločine

Tokom 2015. godine, advokati FHP-a su pred sudovima u Srbiji zastupali žrtve i njihove porodice u pet predmeta za ratne zločine pred Višim sudom u Beogradu (Odeljenje za ratne zločine): *Ćuška/Qushk*, *Skočić*, *Tenja II*, *Trnje*, *Sotin* i *Lovas*. U ovim predmetima je održano 53 dana suđenja, tokom kojih je ispitano 32 svedoka i dva veštaka. FHP je zastupao žrtve i u postupku istrage koju TRZ vodi protiv penzionisanog generala Vojske Jugoslavije Dragana Živanovića za zločine počinjene u selima u okolini grada Peći (Kosovo), u aprilu i maju 1999. godine.

3. Praćenje suđenja za ratne zločine u Srbiji

Tim FHP-a za praćenje suđenja je u izveštajnom periodu pratio 12 postupaka za ratne zločine. Pred Višim sudom u Beogradu, tim FHP-a je pratio devet suđenja u predmetima *Bosanski Petrovac*, *Sanski Most*, *Sanski Most – Kijevo*, *Beli Manastir*, *Logor Luka*, *Bijeljina II*, *Bihać II*, *Bosanski Petrovac – Gaj* i *Gradiška*. U izveštajnom periodu održano je ukupno 42 dana suđenja, tokom kojih je ispitano 44 svedoka i dva veštaka. Pored toga, tim FHP-a je pratio tri predmeta u žalbenom postupku pred Apelacionim sudom u

²¹ Vidi stranu 21.

²² Nacrt Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina za period od 2016. do 2020. godine dostupan na:

<http://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa.php>.

²³ Model Strategije za procesuiranje ratnih zločina izvršenih tokom i u vezi sa oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji, FHP, 23. april 2015. godine, <http://www.hlc-rdc.org/?p=28881>.

²⁴ Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine, FHP, 1. oktobar 2015. godine, <http://www.hlc-rdc.org/?p=27457>.

²⁵ Komentari FHP-a na Nacrt nacionalne strategije procesuiranja ratnih zločina za period 2016-2020. godine, dostupni na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/01/Komentari_Fonda_za_humanitarno_pravo_na_Nacrt_nacionalne_strategije_za_procesuiranje_ratnih_zlocina_za_period_od_2016-2020.godine.pdf.

Fond za humanitarno pravo

Beogradu (predmeti *Tuzlanska kolona*, *Mark Kashnjeti* i *Ovčara*). FHP je pratio i dva predmeta ratnih zločina pred sudovima opšte nadležnosti, u kojima su održana četiri dana suđenja. O svojim zapažanjima, članovi tima FHP-a su pisali izveštaje koji su postavljeni na internet stranicu FHP-a.

U izveštajnom periodu FHP je objavio tri saopštenja povodom donošenja oslobađajućih presuda u predmetima ratnih zločina *Tenja II*, *Bijeljina II* i *Skočiči*.²⁶ Takođe je izdato i saopštenje zbog sporog odvijanja postupka u predmetu *Trnje*.²⁷

U izveštajnom periodu, pravni tim FHP-a je radio i na izradi *Izveštaja o suđenjima za ratne zločine u Republici Srbiji u 2014. i 2015. godini*, koji će biti objavljen u martu 2016.

4. Krivične prijave protiv osumnjičenih za ratne zločine

Tokom 2015. godine podnete su dve krivične prijave za ratne zločine koje su pripadnici srpskih snaga počinili na Kosovu u opštinama Srbica i Glogovac. U maju 2015. godine podneta je jedna krivična prijava protiv dva identifikovana pripadnika VJ i više neidentifikovanih pripadnika MUP-a za ratni zločin protiv civilnog stanovništva i zločin protiv čovečnosti izvršen u selu Rezala 5. aprila 1999. godine. U avgustu 2015. godine, FHP je podneo krivičnu prijavu protiv jednog identifikovanog i tri neidentifikovana pripadnika 86. odreda PJP za ratni zločin izvršen u selu Poklek (opština Glogovac) 17. aprila 1999. godine, u kojem je ubijeno 53 albanska civila, od kojih su 22 bili deca.²⁸ TRZ je nakon prijema ove krivične prijave formiralo istražni tim, u koji je uključena i izvršna direktorka FHP-a, i preduzelo određene radnje na utvrđivanju identiteta počinilaca.

Takođe, tokom 2015. godine pripremljeno je pet krivičnih prijava protiv deset identifikovanih i više desetina neidentifikovanih pripadnika VJ i MUP-a za zločine počinjene na Kosovu, jedna krivična prijava protiv tri identifikovane i više neidentifikovanih osoba za ratni zločin protiv civilnog stanovništva počinjen 1992. godine u Bosni i Hercegovini, kao i jedna krivična prijava za zločin koji je izvršen u Sjeverinu oktobra 1992. godine kada je nedaleko od svoje kuće otet Sabahudin Čatović, čija je sudbina do danas ostala nepoznata.

Tim FHP-a je započeo istraživanje zločina počinjenih u Sarajevu 1992. godine i u Srebrenici u julu 1995. godine, povodom kojih će biti podnete krivične prijave u prvoj polovini 2016. godine.

²⁶ Saopštenja dostupna na: www.hlc-rdc.org.

²⁷ Dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=30330>.

²⁸ Videti na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=29803>.

Fond za humanitarno pravo

5. Izveštaj o pristupu arhivama državnih institucija

Krajem 2015. godine, FHP je započeo rad na izveštaju o pristupu arhivama institucija koje sadrže građu relevantnu za utvrđivanje istine o zločinima iz prošlosti. Izveštaj se zasniva na obimnoj praksi FHP-a u pristupu informacijama od javnog značaja koje se nalaze u arhivama MO i MUP-a. Cilj izveštaja je da ukaže na sistemsku opstrukciju kojom se onemogućava pristup javnost arhivama koje su važne za utvrđivanje činjenica o prošlosti, uključujući pronalazak prisilno nestalih osoba. Izveštaj će biti objavljen u martu 2016. godine.

6. Zastupanje žrtava kršenja ljudskih prava u prošlosti u postupcima za ostvarivanje prava na reparacije

Tokom 2015. godine FHP je u sudskim i upravnim postupcima zastupao 153 žrtve ratnih zločina, torture, nezakonitog pritvora, progona i uništavanja imovine u postupcima za ostvarivanje prava na reparacije.

6.1. Podrška žrtvama u ostvarivanju prava na materijalnu odštetu

FHP je nastavio sa zastupanjem žrtava ratnih zločina i kršenja ljudskih prava pred sudovima u Srbiji. U periodu izveštavanja, advokati FHP-a učestvovali su na 21 ročištu, obavljeno je medicinsko veštačenje tri žrtve, a na devet ročišta je zaključena glavna rasprava. Doneto je ukupno 16 presuda, od kojih je 12 prvostepenih i četiri drugostepene. U šest predmeta tužbeni zahtevi su odbijeni kao neosnovani²⁹, a u osam predmeta tužbeni zahtevi su delimično usvojeni³⁰. Samo u jednom predmetu je, nakon ponovljenog suđenja, tužbeni zahtev usvojen u celosti.³¹ Advokati FHP-a su na sve odbijajuće prvostepene presude podneli žalbe, kao i u slučaju svih pozitivnih ili delimično pozitivnih odluka, u kojima su žalbe podnete na visinu dosuđenog iznosa.

²⁹ *Macastena*, 27-P.br.715/11, presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu od 16. aprila 2015. godine; *Rrmoku*, 21 P br. 70951/10, presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu od 21. aprila 2015. godine; *Kulovac i Rizvić*, 31 P br. 28844/13, presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu od 23. aprila 2015. godine; *Isufi i dr*, Gž.br. 746/2014, presuda Apelacionog suda u Beogradu od 8. juna 2015. godine; *Vatreš i dr*, Gž.br.2403/13, presuda Apelacionog suda u Beogradu od 23. jula 2015. godine; *Husović Muradif i dr*, Gž-2561/15, presuda Apelacionog suda u Beogradu od 30. septembra 2015. godine.

³⁰ *Sahiti i dr*, P.br.38854/13, presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu od 13. februara 2015. godine; *Bylykbashi i dr*, Gž.br.268/15, presuda Apelacionog suda u Beogradu od 18. februara 2015. godine; *Spahiu*, 2 P.br. 9821/11, presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu od 9. aprila 2015. godine; *Grković*, P br. 1084/13, presuda Osnovnog suda u Prizrenu od 17. aprila 2015. godine; *Istogu Vesel i Istogu Nijazi*, 9-P.br.7333/2014, presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu od 15. maja 2015. godine; *Limani Agim i Limani Sadik*, 5 P 27937/12, presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu od 16. juna 2015. godine; *Kamenica i Nuhanović*, 45 P br. 22986/13, presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu od 8. jula 2015. godine; *Murati*, 27-P.br.718/11, presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu od 24. septembra 2015. godine.

³¹ *Oskomić*, 63P.br.4201/15, presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu od 13. oktobra 2015. godine.

Fond za humanitarno pravo

U 2015. podnete su četiri ustavne žalbe³² u ime 24 žrtve. Po ranije podnetim ustavnim žalbama, Ustavni sud Srbije je u proteklom periodu doneo četiri odluke kojima je odbacio sve četiri.³³

U 2015. godini FHP je podneo pet predstavki Evropskom sudu za ljudska prava u ime 33 žrtve³⁴, pozivajući se na povredu prava na pravično suđenje (član 6 Evropske konvencije), zabranu diskriminacije (član 14 Evropske konvencije) i zabranu mučenja, nečovečnog i ponižavajućeg postupanja (član 3 Evropske konvencije). Svi ovi postupci su i dalje u toku, izuzev predstavke Šefketa Hukića, koja je odlukom sudije pojedinca odbačena kao neprihvatljiva, u skladu sa čl. 34 i 35 Konvencije.³⁵

6.2. Podrška žrtvama u postupcima za priznanje statusa civilnih žrtava rata

Zastupanje žrtava u postupcima za priznanje statusa civilnih žrtava rata

U toku 2015. godine, nijedna žrtva koju zastupa FHP nije uspela da ostvari prava u upravnom postupku po Zakonu o pravima civilnih invalida rata. Odeljenje za društvene delatnosti Gradske uprave Novog Pazara³⁶ i Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja³⁷ odbili su zahteve Šefčeta Mehmedovića za sticanje statusa civilnog invalida rata. Odbijene su i tužbe Dževada Koldžića iz Sjeverina³⁸ i Fehrata Suljića iz Tutina³⁹, podnete protiv drugostepenih rešenja Ministarstva, dok je Ustavni sud rešenjima odbacio ustavne žalbe Kasima Hajdarevića⁴⁰ i Šefketa Hukića⁴¹.

Model zakona o pravima civilnih žrtava povreda ljudskih prava u oružanim sukobima i u vezi sa oružanim sukobima u periodu od 1991. do 2001. godine

U aprilu 2015. godine, predstavljen je Model zakona o pravima civilnih žrtava povreda ljudskih prava u oružanim sukobima i u vezi sa oružanim sukobima u periodu od 1991. do 2001. godine⁴², koji su zajednički izradili FHP i Centar za unapređivanje pravnih studija (CUPS), uz podršku organizacije Civil Rights Defenders (CRD). Modelom zakona predloženo je usvajanje novog zakona kojim bi se civilnim

³² Čavčić i dr, ustavna žalba podneta 22. januara 2015. godine; Isufi i dr, ustavna žalba podneta 17. avgusta 2015. godine; Vatreš i dr, ustavna žalba podneta 24. septembra 2015. godine; Husović Muradif i dr, ustavna žalba podneta 4. decembra 2015. godine.

³³ Ustavne žalbe Fehrata Suljića i Refika Hasanija i drugih, Šefka Bibića i Huseina Husovića i drugih.

³⁴ Od tog broja, 20 podnosilaca su srodnici žrtava ratnog zločina u Podujevu, sedmoro podnosilaca su srodnici žrtve ratnog zločina u Kukurovićima kraj Priboja, četiri su žrtve torture sa Kosova, a dva podnosioca su žrtve torture u Sandžaku.

³⁵ Hukić v. Serbia, broj predmeta: 24691/15, obaveštenje o neprihvatljivosti predstavke od 2. jula 2015. godine.

³⁶ Rešenje broj: 585-2/15 od 2. marta 2015. godine.

³⁷ Rešenje broj: 585-00-00001/2015-11 od 9. juna 2015. godine.

³⁸ Presuda Upravnog suda, Odeljenje u Kragujevcu I-1 U 8394/13 od 9. jula 2015. godine.

³⁹ Presuda Upravnog suda, Odeljenje u Kragujevcu I-3 U 13518/13 od 8. oktobra 2015. godine.

⁴⁰ Rešenje Ustavnog suda Republike Srbije broj: UŽ-4444/2014 od 2. septembra 2015. godine.

⁴¹ Rešenje Ustavnog suda Republike Srbije broj: UŽ-7015/2014 od 20. novembra 2015. godine.

⁴² Model zakona dostupan je na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Model_zakona_o_pravima_civilnih_zrtava.pdf.

Fond za humanitarno pravo

žrtvama oružanih sukoba iz perioda od 1991-2001. godine koje žive u Republici Srbiji, na pravičan i sveobuhvatan način priznao status žrtava i pružile odgovarajuće reparacije. Osnovu izrade Modela zakona pružila je praksa FHP-a u zastupanju žrtava, kao i uporedna iskustva zemalja u regionu i ostatku sveta. Model zakona su pozitivno ocenili predstavnici udruženja žrtava, organizacija za ljudska prava iz regiona i nekih međunarodnih organizacija (IOM, Redress).

7. Priprema alternativnih izveštaja o primeni međunarodnih konvencija o ljudskim pravima u Srbiji

Tokom 2015. godine, FHP je pripremio alternativne izveštaje o primeni međunarodnih konvencija o ljudskim pravima u Srbiji za Komitet UN za prisilne nestanke, Komitet UN protiv torture i komesara Saveta Evrope za ljudska prava, a u vezi sa procesuiranjem odgovornih za ratne zločine, pravima žrtava, procesom traženja nestalih osoba i drugim pitanjima relevantnim za uspostavljanje pravde za počinjene zločine.

U januaru 2015. godine pripremljen je izveštaj za Komitet UN za prisilne nestanke o stanju u Srbiji u vezi sa postupanjem Srbije u procesu potrage za nestalima i pravima porodica nestalih. Komitet UN za prisilne nestanke se u svojim zaključnim zapažanjima iz februara 2015. godine pozvao na predloge FHP-a i dao konkretne preporuke za unapređenje stanja u ovim oblastima.⁴³ Više od polovine analiziranih problema i preporuka iz zaključnih zapažanja Komiteta je zasnovano na izveštaju koji je dostavio FHP.⁴⁴

FHP je krajem marta 2015. godine u izveštaju Komitetu UN protiv torture ukazao na niz problema u vezi sa uspostavljanjem odgovornosti za zločine – od problema u vezi sa suđenjima za ratne zločine u Srbiji, preko neadekvatnog zakonskog okvira za zaštitu svedoka, pre svega svedoka-insajdera i žrtava seksualnog nasilja, pa do nepostojanja efikasnog postupka za ostvarivanje prava žrtava na reparacije, itd.⁴⁵ Zaključni nalazi Komiteta iz maja 2015. godine sadrže set preporuka usmerenih na probleme na koje je FHP ukazao u svom izveštaju.⁴⁶

FHP je u martu 2015. godine poslao komesaru za ljudska prava Saveta Evrope alternativni izveštaj o stanju ljudskih prava u Srbiji, ukazujući na probleme u suđenjima za ratne zločine, neefikasan sistem za ostvarivanje reparacija, potrebu potrage za nestalima, neophodnost institucionalnih reformi i osnivanja REKOM-a, itd. Značajan deo svog konačnog izveštaja iz jula 2015. godine komesar je posvetio

⁴³ Komitet UN za prisilne nestanke, Zaključna zapažanja, 135. sastanak, održan 12. februara 2015. godine, par. 14-18; 23-30, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/Zaklju%C4%8Dne-primedbe-Komiteta-za-prisilne-nestanke-u-vezi-sa-Inicijalnim-izve%C5%A1tajem-Srbije-o-primeni-Me%C4%91unarodne-konvencije-o-za%C5%A1titi-svih-lica-od-pri.pdf>.

⁴⁴ Izveštaj FHP-a Komitetu UN za prisilne nestanke (HLCIndexOut: 46-F105222) od 9. januara 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/01/HLC_Shadow_Report_to_the_Committee-on_Enforced_Disappearances_9_January_2015.pdf.

⁴⁵ Izveštaj FHP-a Komitetu UN protiv torture (HLCIndexOut: 46-F108898) od 27. marta 2015. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/03/2015_HLC_Written_Information_for_Examination_of_Serbias.pdf

⁴⁶ Komitet UN protiv torture, Zaključni nalazi, 1322. i 1323. sastanak, održan 12. maja 2015. godine, par. 11, 13 i 16, dostupno na <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G15/112/60/PDF/G1511260.pdf?OpenElement>.

Fond za humanitarno pravo

tranzicionoj pravdi i problemima na koje je ukazao FHP. Izveštaji i saopštenja FHP-a se pojavljuju kao referenca u brojnim delovima izveštaja.⁴⁷

III Obrazovanje o prošlosti

1. Konferencija o potrebi uvođenja programa iz oblasti tranzicione pravde na univerzitetu

Početkom februara 2015. godine, FHP je u saradnji sa partnerima FHP-om Kosovo i Udruženjem „Pravnik“ iz BiH, kao i Pravnim fakultetom Univerziteta Union, organizovao ekspertski sastanak na temu uloge obrazovanja u procesima i strategijama tranzicione pravde. Na konferenciji su učestvovali profesori fakulteta društvenih nauka sa univerziteta iz Bosne i Hercegovine, Srbije i sa Kosova, kao i studenti Regionalne škole FHP-a, koji su razgovarali o mogućnostima, modelima, procedurama i potrebama uvođenja tranzicione pravde u programe formalnog obrazovanja na univerzitetima u regionu.⁴⁸

Radi pripreme priloga za diskusiju na temu „Značaj i mogućnosti uvođenja tranzicione pravde u programe visokoškolskih ustanova u Bosni i Hercegovini, Srbiji i na Kosovu“, FHP je pripremio i poslao upitnik profesorima univerziteta u BiH, Srbiji i na Kosovu. Na osnovu dobijenih odgovora, identifikovane su potrebe i mogućnosti uvođenja tranzicione pravde u pojedinačnim obrazovnim ustanovama u ovim zemljama, kao i zainteresovanost studenata za ove teme, na osnovu iskustva profesora.

2. Zagovaranje reforme sadržaja udžbenika istorije

U aprilu 2015. godine FHP je organizovao konferenciju *Udžbenici istorije u post-konfliktnim društvima: Obrazovanje za pomirenje?*⁴⁹ Na konferenciji su učestvovali stručnjaci i stručnjakinje iz oblasti istorije, politikologije, prava, sociologije i filozofije, od kojih su mnogi do sada dali svoj doprinos analizi sadržaja udžbenika istorije. FHP je pripremio i na konferenciji predstavio *Analizu sadržaja udžbenika istorije u Srbiji o ratovima u bivšoj Jugoslaviji u svetlu utvrđenih činjenica pred MKSJ*.

U cilju pripreme predloga izmena koje treba uneti u udžbenike istorije, FHP je organizovao četiri konsultativna sastanka sa prosvetnim radnicima u Novom Sadu, Nišu, Novom Pazaru i Bujanovcu – profesorima istorije i drugih društvenih nauka u osnovnim i srednjim školama itd, na temu mogućnosti, potreba i procedura neophodnih za izmene sadržaja udžbenika istorije.

⁴⁷ Izveštaj komesara za ljudska prava Saveta Evrope Nils Muižnieksa od 8. jula 2015. godine, par. 15, 17, 19, 32, dostupno na <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2779015&SecMode=1&DocId=2277394&Usage=2>.

⁴⁸ Izveštaj sa konferencije videti na <http://www.hlc-rdc.org/?p=28267>.

⁴⁹ Izveštaj sa konferencije videti na <http://www.hlc-rdc.org/?p=28996>.

Fond za humanitarno pravo

Tokom 2015. godine, privedene su kraju pripreme petog broja *Foruma za tranzionu pravdu*, u okviru koga će biti objavljeni tekstovi autora koji su učestvovali na konferenciji *Udžbenici istorije u post-konfliktnim društvima: Obrazovanje za pomirenje?*

3. IV Regionalna škola tranzicione pravde

U oktobru 2015. godine, FHP je u saradnji sa FHP Kosovo, Udruženjem „Pravnik“ iz Sarajeva i Inicijativom mladih za ljudska prava u Hrvatskoj organizovao četvrtu Regionalnu školu tranzicione pravde, na kojoj je učestvovalo 25 polaznika iz BiH, Hrvatske, Crne Gore, Srbije i sa Kosova. Među njima su bili zaposleni u javnoj upravi (ministarstvima i drugim vladinim telima), pravosuđu, asistenti/predavači na univerzitetima, članovi podmlatka političkih partija, novinari, predstavnici organizacija za ljudska prava, itd.

U okviru Škole, organizovana je debata o ulozi obrazovanja u suočavanju sa teretom nasilne prošlosti. U debati je govorila Sanja Petrović Todosijević, historičarka iz Instituta za noviju istoriju Srbije, kao i profesorica Daša Duhaček sa Fakulteta političkih nauka u Beogradu. Na debati je bilo reči o odnosu obrazovnog sistema prema kršenjima ljudskih prava u prošlosti, kao i o ulozi mladih u procesima pomirenja i izvan institucionalnih platformi u pružanju podrške naporima da se o prošlosti uči na osnovu utvrđenih činjenica.

IV Inicijativa REKOM⁵⁰

Tokom 2015. godine, Koalicija za REKOM bila je posvećena procesu javnog i političkog zagovaranja uspostavljanja REKOM-a. FHP je aktivno učestvovao u svim aktivnostima Koalicije.

U izveštajnom periodu, Koalicija za REKOM je organizovala jedan sastanak javnih zagovarača i partnerskih organizacija, na kome se razgovaralo o predstojećim aktivnostima Koalicije, 21. septembra 2015. godine.

Sastanci sa predstavnicima institucija i međunarodnih organizacija⁵¹

U periodu izveštavanja, javni zagovarači su nastavili da organizuju sastanke sa predstavnicima domaćih i stranih institucija. Održan je i jedan zajednički sastanak javnih zagovarača, 14. februara 2015. godine. U maju 2015. godine, Koalicija za REKOM poslala je pismo Njegovoj svetosti papi Franji, a povodom njegove posete Sarajevu i Bosni i Hercegovini, u kome je zatražena njegova podrška za osnivanje REKOM-a. 21. septembra 2015. godine, predstavnici Koalicije za REKOM su se sastali sa predstavnicima Upravnog odbora Rockfellers Brothers Foundation iz SAD-a.

⁵⁰ Detaljnije o procesu REKOM na www.recom.link. Svi podaci za ovaj deo izveštaja preuzeti su iz narativnog izveštaja o aktivnostima Koalicije za REKOM od 30. juna 2015. godine.

⁵¹ Više o aktivnostima zagovarača na www.recom.link.

Fond za humanitarno pravo

Outreach

U maju 2015. godine, Koalicija za REKOM je predstavila novi internet portal⁵², na kome su na inovativan način predstavljene aktivnosti Koalicije, teoretski članci i rasprave o tranzicionoj pravdi, kao i svi relevantni izvori i događaji vezani za rad Koalicije za REKOM u toku prethodnih deset godina. Internet prezentaciju Inicijative za osnivanje REKOM-a posetilo je 3.553 korisnika. Pored toga, Koalicija za REKOM je organizovala i niz debata u regionu na temu regionalnog pomirenja iz ugla različitih aktera u zemlji i regionu. Debate su organizovane u Skoplju (10.11.2015. i 16.12.2015), Beogradu (16.11.2015), Zagrebu (01.12.2015), Banja Luci (15.12.2015), Prištini (21.12.2015) i Podgorici (24.12.2015). Pored toga, krajem septembra je u Beogradu održana ulična akcija „Podržavam REKOM“.

Povodom Međunarodnog dana ljudskih prava, u organizaciji Koalicije za REKOM, 18.12.2015. godine je u Beogradu održana prezentacija istraživanja ljudskih gubitaka i zatočeničkih objekata u vreme ratova na teritoriji bivše Jugoslavije. Na ovoj prezentaciji, predstavljeni su rezultati dugogodišnjeg istraživanja nekoliko partnerskih organizacija - FHP-a, FHP-a Kosovo, Documente iz Zagreba i udruženja „Tranzicijska pravda, odgovornost i sjećanje“ iz Sarajeva.⁵³ Slične debate organizovane su i u Sarajevu (10.12.2015), Prištini (14.12.2015) i Zagrebu (16.12.2015).

!Glas Inicijative za REKOM

FHP je i u 2015. godini nastavio sa pripremom i distribucijom biltena Koalicije za REKOM *!Glas Inicijative za REKOM (!Glas)*. U *!Glasu* se objavljuju autorski tekstovi i prenose medijski izveštaji iz svih država bivše Jugoslavije i inostranstva koji se tiču Procesu REKOM i svih drugih pitanja relevantnih za suočavanje sa prošlošću u regionu bivše Jugoslavije. U toku izveštajnog perioda izdato je jedno izdanje *!Glasa* koji je distribuiran na hiljade adresa u regionu.⁵⁴

Zbornik o tranzicionoj pravdi

Koalicija za REKOM objavila je u julu Zbornik „Tranziciona pravda i pomirenje u postjugoslovenskim zemljama“⁵⁵. Zbornik sadrži izlaganja, diskusije i komentare predstavnika institucija, verskih zajednica, nevladinih organizacija, samostalnih istraživača, članova akademske zajednice i umetnika o postignućima i preprekama u suočavanju sa prošlošću i pomirenju, kao i ispovesti žrtava, učesnika Devetog i Desetog foruma za tranziciju pravdu u postjugoslovenskim zemljama.

⁵² Videti: www.recom.link.

⁵³ Više o debati na: <http://www.recom.link/sr/prezentacija-istrazivanja-ljudskih-gubitaka-i-zatocenic-objekata-beograd-snimak/>.

⁵⁴ 20. broj *!Glasa* objavljen je u februaru 2015. godine.

⁵⁵ Zbornik je dostupan na: <http://www.recom.link/sr/zbornik-tranziciona-pravda-i-pomirenje-u-postjugoslovenskim-zemljama>.

Fond za humanitarno pravo

V Zagovaranje uključivanja tranzicione pravde u proces evropskih integracija Srbije

FHP je i tokom 2015. godine nastavio da prati proces pristupanja Srbije EU, sa ciljem da primena mehanizama tranzicione pravde postane deo Poglavlja 23 pregovora Srbije o pristupanju EU, koje se odnosi na pravosuđe i osnovna prava.

1. Bilten kroz *PRISTUPANJE ka PRAVDI*

U 2015. godini FHP je objavio pet brojeva biltena *kroz PRISTUPANJE ka PRAVDI*⁵⁶. U njima su objavljeni intervjui sa šefom Delegacije EU u Srbiji Majklom Davenportom, izvestiocem Evropskog parlamenta za Srbiju Dejvidom Mekalisterom, predsedavajućim Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje EU-Srbija Vladimirom Orličem i ambasadorom Švajcarske u Srbiji i u Crnoj Gori Žan-Daniel Ruhom, kao i autorski tekst zamenika tužioca za ratne zločine Bruna Vekarića.

2. Zagovarački sastanci

U 2015. godini, FHP je počeo da održava redovne sastanke sa predstavnicima ambasada država članica EU i drugih relevantnih država, predstavnicima evropskih institucija u Srbiji i međunarodnih organizacija, o važnosti uključivanja tranzicione pravde u proces evropskih integracija Srbije. Krajem januara 2015. godine, FHP je organizovao brifing sastanak sa predstavnicima ambasada država članica EU i drugih relevantnih država, Delegacije EU i međunarodnih organizacija, na temu važnosti uključivanja pitanja iz oblasti tranzicione pravde u evropske integracije Srbije.⁵⁷ Na sastanku koji je organizovan u julu 2015. godine, FHP je predstavnike ambasada i evropskih institucija informisao o položaju žrtava ratnih zločina u Srbiji. Učesnicima je predstavljen i Model zakona o pravima civilnih žrtava povreda ljudskih prava u oružanim sukobima i u vezi sa oružanim sukobima u periodu od 1991. do 2001. godine.⁵⁸

Početak februara FHP je, zajedno sa drugim organizacijama iz Srbije, učestvovao na studijskom putovanju u Brisel u okviru kojeg su održani sastanci sa predstavnicima relevantnih institucija EU.⁵⁹ Predstavnici evropskih institucija su upoznati sa problemima u vezi sa uspostavljanjem krivične pravde za počinjene ratne zločine, problemima sa kojima se žrtve suočavaju u ostvarivanju prava na reparacije, kao i na nedovoljan napredak u potrazi za nestalim osobama i reformi institucija.

⁵⁶ Svi brojevi biltena dostupni su u elektronskoj formi na <http://www.hlc-rdc.org/?cat=308>.

⁵⁷ Kratak izveštaj sa sastanka dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/?p=27998>.

⁵⁸ Za više informacija videti: „Prava žrtava ratnih zločina jedno od ključnih pitanja zaštite osnovnih ljudskih prava“, FHP, 4. jul 2015. godine, <http://www.hlc-rdc.org/?p=29622>.

⁵⁹ Među sagovornicima su bili izvestilac Evropskog parlamenta (EP) za Srbiju Dejvid Mekalister, potpredsednica EP Urlike Lunaček, kao i predstavnici Evropske komisije zaduženi za proces proširenja EU i pregovore sa Srbijom.

Fond za humanitarno pravo

3. Učešće FHP-a u praćenju evropskih integracija Srbije

FHP je nastavio da prati proces evropskih integracija Srbije i redovno priprema priloge za evropske institucije o napretku Srbije u ispunjavanju uslova potrebnih za članstvo u EU.

U okviru procesa izrade redovne godišnje rezolucije EP o napretku Srbije u pristupanju EU, FHP je pripremio amandman na nacrt rezolucije sa pratećim obrazloženjem i dostavio ga relevantnim telima i članovima EP.⁶⁰ Finalna verzija *Rezolucije o napretku Srbije u 2014. godini*, usvojena u martu 2015. godine, sadrži sve predloge FHP-a.

FHP je nastavio da aktivno učestvuje u izradi Akcionog plana za pregovore Srbije sa EU o Poglavlju 23 (Pravosuđe i osnovna prava). Krajem aprila FHP je poslao komentare na treću verziju Akcionog plana, koji se odnose na unapređivanje procesuiranja ratnih zločina i zaštitu prava žrtava.⁶¹ Od početka izrade Akcionog plana za Poglavlje 23, FHP je Ministarstvu pravde Republike Srbije dostavio ukupno 62 preporuke, od kojih je delimično ili u potpunosti prihvaćeno 52.

VI Kultura sećanja

1. Batajnica, inicijativa za memorijal

Batajnica, inicijativa za memorijal ima za cilj pokretanje dijaloga o potrebi uspostavljanja mesta sećanja na lokaciji nekadašnjih masovnih grobnica u Batajnici, u kojoj je 2001. godine ekshumirano preko 700 tela kosovskih Albanaca, žrtava ratnih zločina počinjenih od strane srpskih snaga tokom sukoba na Kosovu 1999. godine. U periodu izveštavanja, uređeni su transkripti 19 intervjuva usmene istorije koje su istraživači FHP-a Kosovo uradili sa članovima porodica kosovskih Albanaca čija su tela pronađena u masovnoj grobnici u Batajnici, a izvršeno je titlovanje 15 intervjuva. Tim FHP-a je finalizirao pripreme za izradu internet prezentacije *Batajnica Memory Initiative*.

Tokom perioda izveštavanja, filmska ekipa predvođena režiserom Ognjenom Glavonjićem dovršila je rad na izradi dokumentarnog filma "Dubina Dva" u produkciji FHP-a i Non-Aligned Films o sakrivanju tela kosovskih Albanaca u masovnim grobnicama u Batajnici. Film „Dubina Dva“ je u decembru 2015. godine prošao prvu selekciju, a u januaru uvršten u zvaničnu selekciju 66. međunarodnog filmskog festivala u Berlinu, gde će imati svoju svetsku premijeru.

⁶⁰ Više na <http://www.hlc-rdc.org/?p=27960>.

⁶¹ Više na <http://www.hlc-rdc.org/?p=28987>.

Fond za humanitarno pravo

2. Audio-vizuelna prezentacija o genocidu u Srebrenici

Povodom obeležavanja 20 godina od genocida u Srebrenici, FHP je u saradnji sa Agencijom SENSE u periodu od 14. do 19. septembra organizovao audio–vizuelnu prezentaciju „Istraga, rekonstrukcija i procesuiranje srebreničkih zločina iz jula 1995. pred MKSJ“, čiji je autor Agencija SENSE. Ova prezentacija je deo stalne postavke Memorijalnog centra Potočari. Događaji u i oko Srebrenice u julu 1995. predstavljeni su u sedam segmenata, a na osnovu presuda u sudskim postupcima pred MKSJ koji su se bavili zločinima u i oko Srebrenice u julu 1995. godine. Cilj prezentacije je bio da široj javnosti u Srbiji pruži uvid u način na koji su zločini, počinjeni u julu u Srebrenici i okolnim opštinama, istraženi, rekonstruisani i procesuirani na suđenjima pred MKSJ. Prezentacija je postavljena u Centru za kulturnu dekontaminaciju, i tokom sedam dana postavke posetilo ju je nešto više od 100 posetilaca.⁶²

U okviru izložbe održana su dva prateća događaja: panel diskusija „Srebrenica – kultura sećanja“, u saradnji sa Fondacijom Fridrih Nojman, i debata povodom prikazivanja filma „Izjava 710399“ autora Refika Hodžića, u Centru za kulturnu dekontaminaciju.⁶³

3. „Ljudi i sećanja“

FHP je tokom 2015. godine učestvovao u regionalnom projektu „Ljudi i sećanja“⁶⁴, čiji je cilj da doprinese procesu pomirenja kroz serijal 30 dokumentarnih filmova (svedočenja žrtava) kojima se ukazuje na univerzalnost ljudskog stradanja i podsticanje solidarnosti među žrtvama i zajednicama iz kojih one dolaze. Serijal „Ljudi i sećanja“ obuhvata svedočenja žrtava rata sa Kosova, iz BiH, Hrvatske, Srbije i Makedonije. FHP je u okviru priprema za snimanje svedočenja ostvario kontakt sa nekoliko desetina preživelih i članova porodica žrtava koji danas žive u Srbiji, predočio im cilj projekta i najvažnija pitanja koja se tiču njihovog učešća. Za njih šest koji su pristali da učestvuju u snimanju, FHP je organizovao odlazak na snimanje u Skoplje.

VII Informisanje javnosti i Outreach

1. Saopštenja i vesti

FHP je u 2015. godini objavio 29 saopštenja⁶⁵ u kojima je reagovao na događaje, preporučivao unapređivanje mehanizama tranzicione pravde u Srbiji, podsećao na žrtve ratnih zločina i predstavljao rezultate svog rada. Objavlivanjem 53 vesti⁶⁶ FHP je informisao javnost o realizaciji svojih aktivnosti i o

⁶² Više informacija o prezentaciji dostupno je na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=30011>.

⁶³ Više o debatama na stranama 21-22.

⁶⁴ Nosilac projekta je Integra sa Kosova, a osim FHP-a partneri su Documenta (Hrvatska) i Centar za istraživanje i kreiranje politika (Makedonija).

⁶⁵ FHP saopštenja dostupna su na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=221>.

⁶⁶ FHP vesti dostupne su na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=227>.

Fond za humanitarno pravo

novostima u domenu tranzicione pravde. Na engleski jezik prevedeno je 27 saopštenja i 40 vesti, dok je na albanski jezik prevedeno 15 saopštenja i 19 vesti. Sva saopštenja i vesti su postavljeni na internet stranicu FHP-a, distribuirani elektronskom poštom i postavljeni na društvene mreže.

2. Publikacije

U 2015. godini FHP je objavio pet publikacija. FHP je sve publikacije distribuirao institucijama, diplomatskim predstavnicima, medijima, domaćim i međunarodnim nevladinim organizacijama, bibliotekama i dr.

Dosije

U januaru, FHP je objavio Dosije „Rudnica“.⁶⁷ Dosije je objavljen na srpskom i engleskom, u ukupnom tiražu od 300 primeraka. Objavljivanje dosijea izazvalo je veliku pažnju medija i javnosti, a povodom navoda iznesenih u dosijeu oglasili su se i predstavnici institucija, uključujući predsednika Republike i predsednika Vlade Srbije⁶⁸.

Dosije „Operacija Reka“⁶⁹ objavljen je na srpskom i engleskom jeziku, u ukupnom tiražu od 500 primeraka. Dosije je distribuiran institucijama, diplomatskim predstavništvima, medijima, domaćim i međunarodnim nevladinim organizacijama, bibliotekama i dr.

Modeli propisa

Model zakona o pravima civilnih žrtava povreda ljudskih prava u oružanim sukobima⁷⁰

Nakon višegodišnjeg praćenja nedostataka zakonskog okvira za zaštitu prava žrtava ratnih zločina i prepreka sa kojima se žrtve suočavaju u nameri da ostvare pravo na reparacije, FHP i Centar za unapređivanje pravnih studija objavili su u aprilu 2015. godine Model zakona o pravima civilnih žrtava povreda ljudskih prava u oružanim sukobima i u vezi sa oružanim sukobima u periodu od 1991. do 2001. godine (Model zakona). Publikacija je objavljena na srpskom i engleskom jeziku, u ukupnom tiražu od 500 primeraka.

⁶⁷ Više o dosijeu u odeljku I Dokumentovanje. Dosije je dostupan na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=28016>.

⁶⁸ Videti: <http://rs.n1info.com/a31318/Vesti/Vucic-Napadima-na-Vojsku-zele-da-izazovu-nestabilnost.html> i <http://www.politika.rs/scc/clanak/319151/Orkestar-za-rusenje-Vucica-odavno-se-ustimovao>.

⁶⁹ Dosije „Operacija Reka“ dostupan je na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=30521>.

⁷⁰ Model zakona dostupan je na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=28764>.

Fond za humanitarno pravo

Model strategije za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji⁷¹

Model strategije za procesuiranje ratnih zločina izvršenih tokom i u vezi sa oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji (Model strategije), objavljen je krajem aprila u tiražu od 300 primeraka, na srpskom i engleskom jeziku.

Zbornik radova studenata Regionalne škole za tranzicionu pravdu #2⁷²

„Zbornik radova studenata Regionalne škole za tranzicionu pravdu #2“ objedinjuje radove studenata druge Regionalne škole koja je održana u novembru 2013. godine. Zbornik je trojezičan (srpski, engleski i albanski jezik) i objavljen je u tiražu od 200 primeraka.

3. Internet prezentacija FHP-a

Svoj rad na zagovaranju utvrđivanja odgovornosti, pravde i istine o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava u vezi sa oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji FHP predstavlja javnosti putem svojih internet strana, društvenih mreža Facebook i Twitter i Youtube kanala. Tokom 2015. godine, internet prezentaciju FHP-a posetilo je 40.839 korisnika, što je za 10,03% više nego prethodne godine.

FHP administrira i nekoliko specijalizovanih internet strana. Stranu *Kosovska knjiga pamćenja*⁷³ posetilo je 11.689 korisnika, što je za 18% više nego u toku 2014. godine. Prezentaciju *Zona (ne)odgovornosti*⁷⁴ posetilo je 6.804 korisnika, što je za 33% više nego u prethodnom periodu. Stranu Škole tranzicione pravde⁷⁵ posetilo je 3.896 korisnika, što je za 31% više nego u toku 2014. godine. Stranu *Ljudski gubici u oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji*⁷⁶ posetilo je 4.758 posetioca, što je 12% više nego u toku prethodne godine. Posetioci Youtube kanala FHP-a pogledali su 8.786 minuta video materijala.

Twitter profil FHP-a prati 941, a Facebook profil 2.001 pratilaca.⁷⁷ Broj pratilaca je povećavan uglavnom ravnomerno, sa nešto većim brojem novih pratilaca u vreme objavljivanja informacija o nekažnjivosti pripadnika srpske vojske i policije za zločine počinjene na Kosovu⁷⁸.

⁷¹ Model strategije dostupan je na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=28881>.

⁷² Zbornik je dostupan na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=28326>.

⁷³ Videti na: www.kosovskaknjigapamcenja.org.

⁷⁴ Videti na: www.zonaneodgovornosti.net.

⁷⁵ Videti na: www.tj-school.org.

⁷⁶ Videti na: www.zrtveratovasfrj.info.

⁷⁷ Na dan 1.01.2014. godine nalog na Facebook-u pratilo je 1.230 osoba, a nalog na Twitter-u 533.

⁷⁸ Dosije „Rudnica“ objavljen je 29. januara 2015. godine. U periodu od 28.01-18.02.2015. Facebook stranu FHP-a zapatile su 123 osobe. Slično tome, februar je bio jedini mesec u kome je FHP Twitter nalog zapratilo više od 100 osoba/naloga.

Fond za humanitarno pravo

4. Konferencije i debate

4.1. Konferencije za javnost

Na pet konferencija za javnost FHP je predstavio dosijee „Rudnica“ i „Operacija Reka“, Model zakona i Model strategije, kao i nalaze i preporuke evaluacije Baze podataka KKP. Konferencije su pratili predstavnici ambasada i međunarodnih organizacija, pravosudnih institucija, ministarstava i vladinih kancelarija, nevladine organizacije i zainteresovani pojedinci. Posebno veliku pažnju izazvalo je predstavljanje Dosijea „Rudnica“, koju je pratilo 18 medijskih kuća. Sa svih konferencija je uživo izveštavano i preko FHP Twitter naloga, kako bi se što široj publici omogućio uvid u konferenciju. Takođe, svaku konferenciju pratila je vest, objavljena na internet strani i društvenim mrežama FHP-a.

4.2. Debate

Povodom postavke audio-vizuelne prezentacije o Srebrenici, koju je FHP organizovao sa SENSE - Centrom za tranzicijsku pravdu iz Pule⁷⁹, FHP je organizovao i dve javne debate.

Panel diskusija „Srebrenica – kultura sećanja“ održana je 14. septembra, u saradnji sa Fondacijom Fridrih Nojman. U diskusiji su učestvovali Soeren Keil sa univerziteta u Kentu i Dubravka Stojanović sa univerziteta u Beogradu, predstavnici domaćih i stranih nevladinih organizacija, kao i mediji. Oni su razgovarali o važnosti, oblicima i načinu na koji društvo u Srbiji pamti srebrenički genocid, te može li se danas govoriti o kulturi sećanja ili o ratovima sećanja.⁸⁰

Dva dana kasnije, 16. septembra, u Centru za kulturnu dekontaminaciju prikazan je dokumentarni film „Izjava 710399“ autora Refika Hodžića, nakon kojeg je usledila i debata. O nasleđu genocida u Srebrenici, mogućnostima izgradnje poverenja i zajedničkog sećanja, kao i o značaju sudski utvrđenih činjenica razgovarali su autor filma, aktivisti i predstavnici nevladinih organizacija iz Srbije i BiH i univerzitetski profesori. Film i debata zainteresovali su veliki broj građana, predstavnika civilnog sektora, institucija Srbije, ambasada i međunarodnih organizacija.⁸¹

5. Koalicija za pristup pravdi

Dana 25. avgusta, u FHP-u je održan sastanak Koalicije za pristup pravdi (čiji je FHP član) i Koalicije protiv diskriminacije sa poverenicom za zaštitu ravnopravnosti, Brankicom Janković. Predstavnici dve koalicije predstavili su svoj rad u domenu borbe protiv diskriminacije, a poverenica je informisala predstavnike civilnog društva o svojim planovima u narednom periodu. Tokom sastanka bilo je reči o budućim modalitetima saradnje između ove institucije i organizacija–članica dve koalicije, kao i o organizovanju

⁷⁹ Više o audio-vizuelnoj prezentaciji videti u odeljku VI Kultura sećanja.

⁸⁰ Više informacija o panel diskusiji dostupno je na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=29931>.

⁸¹ Više informacija o debati dostupno je na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=30170>.

Fond za humanitarno pravo

javnih slušanja u Narodnoj skupštini, na kojima bi se skrenula pažnja institucija i celokupne javnosti na specifične probleme diskriminiranih grupa u Srbiji.⁸²

6. Posete FHP-u

Tokom 2015. godine u poseti FHP-u bili su studenti, univerzitetski profesori i predstavnici nevladinih organizacija. Tom prilikom njima su predstavljeni dosadašnji naponi u primeni mera tranzicione pravde u Srbiji, kao i doprinos FHP-a procesu suočavanja sa prošlošću i uspostavljanja pomirenja u regionu.

7. Biblioteka FHP

Biblioteka FHP sadrži više od 6.000 publikacija iz oblasti tranzicione pravde, međunarodnog humanitarnog prava, ljudskih prava, istorije, angažovane umetnosti itd. Biblioteku FHP uglavnom koriste zaposleni i saradnici FHP-a ali i istraživači, studenti, predstavnici institucija i drugih nevladinih organizacija, kao i drugi zainteresovani.

8. Nagrade

FHP je za svoje dosledno angažovanje u oblasti zaštite prava žrtava i upoznavanje javnosti u Srbiji sa činjenicama u vezi sa oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji u aprilu 2015. nagrađen godišnjim priznanjem koje dodeljuje Koalicija za borbu protiv diskriminacije. Ova nagrada dodeljuje se kao priznanje pojedincima, organizacijama, institucijama, kompanijama i medijima koji su u toku jedne godine učinili najviše napora u suzbijanju diskriminacije prema manjinskim i marginalizovanim grupama ili doprineli unapređenju jednakosti svih građana i građanki u Srbiji.

VII Prenos znanja o tranzicionoj pravdi

Globalna inicijativa za tranzicionu pravdu

FHP je od 2014. godine član Globalne inicijative za tranzicionu pravdu - konzorcijuma devet nevladinih organizacija koji ima za cilj da pomogne društvima u tranziciji koja se bore sa nasleđem ili aktuelnim teškim kršenjima ljudskih prava u iznalaženju odgovora na izazove.⁸³

⁸² Više informacija o sastanku dostupno je na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=29819>.

⁸³ Članovi konzorcijuma su: Centar za studije nasilja i pomirenja iz Južne Afrike, Dokumentacioni centar Kambodža, Fondacija za pravično suđenje, Međunarodni institut za istraživanje konflikta, Peruanska asocijacija za forenzičku antropologiju, Grupa za međunarodno javno pravo, Forum za žene i sećanje i FHP.

Fond za humanitarno pravo

Inicijativu za dokumentovanje povreda ljudskih prava u Iraku, FHP realizuje sa još tri NVO - Public International Law and Policy Group (PILPG), International Sites of Conscience (ISC) i AMAR. Cilj projekta je da se unapredi kapacitet iračkog civilnog društva za dokumentovanje povreda ljudskih prava počinjenih od strane svih strana aktuelnog sukoba, radi potreba budućih procesa tranzicione pravde. Centralna aktivnost u kojoj FHP učestvuje u okviru projekta su obuke predstavnika lokalnog civilnog društva o dokumentovanju kršenja ljudskih prava. Predstavnici FHP-a su do sada učestvovali na dva treninga, koji su održani u avgustu i decembru 2015. godine u Erbilu.

U izveštajnom periodu, Globalna inicijativa je započela rad na projektu Inicijativa za dokumentovanje povreda ljudskih prava u Južnom Sudanu. FHP ovaj projekat realizuje sa još tri NVO - PILPG, ISC i Center for the Study of Violence and Reconciliation. Cilj projekta je da pokrene inicijative za dokumentovanje i memorijalizaciju koje će arhivirati dokaze o masovnim kršenjima ljudskih prava tokom sukoba u Južnom Sudanu.

FHP je tokom 2015. godine, u saradnji sa PILPG, učestvovao u projektu pod nazivom "Alati za dokumentovanje povreda ljudskih prava" (Human Rights Documentation Toolkit) koja nastoji da identifikuje različite prakse dokumentovanja povreda ljudskih prava u svetu, a u cilju podrške organizacijama civilnog društva koje tek počinju sa dokumentovanjem, posebno u aktuelnim kriznim područjima. Uloga FHP-a je da identifikuje i poveže organizacije iz regiona bivše Jugoslavije koje se bave dokumentovanjem i da pribavi informacije o njihovim metodologijama.

Ukrajina

U periodu od 11. do 14. maja u studijskoj poseti FHP-u boravili su predstavnici koalicije „Pravdom do mira u Donbasu“. Koaliciju čine organizacije za ljudska prava iz istočne Ukrajine koje intenzivno rade na prikupljanju i dokumentovanju informacija o kršenjima ljudskih prava i zagovaranju prava žrtava sukoba koji se trenutno vodi na istoku Ukrajine. Cilj njihove posete bilo je upoznavanje sa procesom istraživanja i dokumentovanja kršenja ljudskih prava, kao i načinom korišćenja prikupljene dokumentacije u procesima utvrđivanja istine i odgovornosti za počinjene zločine.

Tokom posete FHP-u oni su se upoznali sa radom FHP-a u ovoj oblasti, načinima korišćenja dokumentacije, regionalnim inicijativama za utvrđivanje istine, suđenjima za ratne zločine i zagovaranju prava žrtava na reparacije. U okviru studijskog putovanja održana je debata o situaciji u regijama Lugansk (Luhansk) i Donjeck (Donetsk) i naporima da se dokumentuju kršenja ljudskih prava, na kojoj su učestvovali aktivisti iz Ukrajine i predstavnici nevladinih organizacija iz Srbije.

IX Volonterski rad u FHP-u

Od januara do juna 2015. godine, radu FHP-a volonterski su doprineli Miodrag Pantović, Dunja Đurković, Guilia Guietti, Azra Gordy, Clara Bruhman, Emin Dešević i Anja Mijalković.

Fond za humanitarno pravo

X Upravni odbor FHP-a

Tokom perioda izveštavanja, Upravni odbor (UO) FHP-a održao je dva sastanka (Beograd, 26. maj 2015. i Beograd, 27. oktobar 2015). Na sastancima je između ostalog bilo reči o aktivnostima FHP-a u periodu od oktobra 2014. do maja 2015. godine, usvojeni su i godišnji izveštaj o aktivnostima i finansijskom poslovanju FHP-a za 2014. godinu, kao i polugodišnji izveštaj za 2015. godinu. Na sastanku UO u oktobru 2015. godine, izabran je novi predsednik UO, Iavor Rangelov, umesto dosadašnjeg predsednika Zorana Pajića kojem je istekao drugi mandat. Ovom sastanku prethodila je diskusija o mogućim pravcima razvoja programa FHP-a, kojoj su osim članova UO i menadžmenta FHP-a prisustvovali i saradnici i prijatelji FHP-a.

XI Informacioni sistem⁸⁴

Tokom izveštajnog perioda, na projektu *Razvoj informacionog sistema (IS)* rađeno je na održavanju postojećeg informacionog sistema. Urađen je update servera, provereni su proces skladištenja podataka iz IS i njihova zaštita, a formirana su i dva nova modula - Suđenja i Praćenje projekata. Pored toga, započet je rad na prilagođavanju IS za prikaz dokumenata, slika i video materijala u web formi, odnosno u pretraživaču. U aprilu 2015. godine FHP, Documenta i FHP Kosovo su održali sastanak na temu daljeg razvoja IS.

XII Strateško planiranje

U maju 2015. godine, FHP je organizovao strateško planiranje na kome je razgovarano o programskim aktivnostima, promenama i razvoju organizacije u narednom periodu. Na planiranju su učestvovali menadžment FHP-a, deo programskog tima, Goran Miletić iz Civil Rights Defenders, organizacije koja dugo godina podržava rad FHP-a, kao i Nemanja Stjepanović iz Agencije Sense, član Upravnog odbora FHP-a.

XIII Izveštaji revizora

Tokom februara 2015. godine, završena je revizija finansijskog poslovanja organizacije, koje je ocenjeno kao profesionalno i u skladu sa finansijskim propisima Republike Srbije. Reviziju su izvršili revizori iz revizorske kuće Codex audit.

⁸⁴ Informacioni sistem je softver koji omogućuje profesionalno rukovođenje dokumentacijom i podacima u okviru organizacije.

Fond za humanitarno pravo

XIV Podrška donatora

Tokom 2015. godine, aktivnosti FHP-a finansijski su podržali: Open Society Foundations, Sigrid Rausing Trust, Charles Stewart Mott Foundation, Civil Rights Defenders, Rockefeller Brothers Fund, Robert Bosch Stiftung, Evropska komisija, National Endowment for Democracy, Misija OEBS u Srbiji, French Catholic Committee Against Hunger and for Development (CCFD), Heinrich Böll Stiftung, International Coalition of Sites of Conscience, Public International Law & Policy Group (PILPG), Anne Frank Fonds, Ministarstvo inostranih poslova Švajcarske, Ministarstvo inostranih poslova Norveške, ambasade Švajcarske, Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država u Srbiji.